

Eesti Konjunkturiinstituut
Estonian Institute of Economic Research

Eesti alkoholiturg

2015. aastal

Tallinn
Mai 2016

Aruande koostajad: Kiira Martens, Elmar Orro, Marje Josing,

Eesti Konjunktuuriinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 6681242

E-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. TOOTMINE JA KAUBANDUS	7
1.1. Tootmine	7
1.2. Väliskaubandus	9
1.3. Müük siseturul	13
1.4. Jaehinnad	14
1.5. Alkoholiaktsiis	18
2. TARBIMINE	19
2.1. Illegaalse alkoholi tarbimine	21
2.2. Turistide alkoholi kaasaostud ja tarbimine Eestis	25
Kokkuvõte	29

SISSEJUHATUS

Käesolev töö annab ülevaate Eesti alkoholisektori arengust 2015. aastal.

Töös on analüüsitud:

- muutusi alkoholsete jookide tootmises;
- alkoholsete jookide väliskaubandust;
- alkoholsete jookide jaemüüki siseturul;
- jaehindade muutusi;
- alkoholsete jookide tarbimistrende.

Lisaks antakse ülevaade salaalkoholi turust ning turistide alkoholi tarbimisest ja kaasaostudest. Uuringu käigus on kasutatud Eesti Statistikaameti tootmise ning *Eurostati* väliskaubanduse andmeid, ettevõtete tootmise ja siseturu müügi andmeid, Eesti Konjunktuuriinstituudi kaupluste hinnavaatluse tulemusi. Salaalkoholi turu analüüsimise aluseks on täiskasvanud elanikkonna küsitlus, mis viidi läbi 2015. aasta detsembris (kokku 924 vastajat). Turistide tarbimise hindamiseks on kasutatud Statistikaameti ja Eesti Panga turismistatistikat, alkoholi tootjate ja jaemüüjate andmeid, Soome turistide uuringu¹ tulemusi, alkoholi maaletoojate andmeid ning laevandusettevõtetest saadud informatsiooni.

¹ Alkoholijuomien matkustajatuonti 2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016

1. TOOTMINE JA KAUBANDUS

1. 1. Tootmine

EKI-le esitatud **tootjate ja Statistikaameti** andmetel vähenes 2015. aastal (võrreldes 2014. aastaga) peaaegu kõikide alkoholsete jookide toodangu maht oluliselt. Erandiks olid puuvilja- marjaveinid, nende tootmine suurenes aastaga 2,4%.

Tabel 1.1. Alkoholsete jookide tootmine Eestis 2013-2015 (mln liitrites)

	2013	2014*	2015	Muutus +/-***	
				2015 /2014, mln l	2015 /2014, %
Kanged alkoholised joogid	18,00	19,64	15,41	-4,23	-21,6
viin	12,78	14,32	10,54	-3,78	-26,4
liköör	2,89	3,09	2,62	-0,47	-15,2
teised joogid	2,33	2,23	2,25	0,02	1,0
Õlu (SA)	147,27	160,53	139,84	-20,7	-12,9
Lahjad alkoholised joogid**(EKI)	27,34	29,87	29,09	-0,78	-2,6
Puuvilja- ja marjaveinid (SA)	10,61	9,60	9,83	0,23	2,4

* andmed korrigeeritud

** EKI arvutused (vastavalt SA jaotusele koondab piirituse ja veinibaasil longdrinke, siidrit) SA koos mõduga

*** muutuste arvutuse aluseks on andmed tuh liitrites

Allikad: SA, EKI

Statistikaameti andmetel toodeti 2015. aastal 15,4 mln liitrit **kangeid alkoholiseid jooke**, mida oli 22% aastatagusest vähem. Analüüsitava aastal vähenesid peaaegu kõikide kangete jookide tootmiskogumad, välja arvatud muud kanged alkoholised joogid. Kiires tempos langes suurema osakaaluga jookide tootmine. Viina tootmiskogumad, mis hõlmas 68% (aasta tagasi 73%) kogu kangete alkoholsete jookide tootmisest, vähenes rohkem kui neljandiku võrra ja likööri tootmine (osakaal tootmiskogumadest 17%) vähenes 15%. Viski tootmiskogumad püsis aastatagusel tasemel. Väiksema osatähtsusega jookidest (hõlmasid 1%-3% tootmiskogumadest), vähenes kõige kiiremini rummi tootmiskogumad (-13%) ning veidi üle 1% kahanes brändi(konjaki) ja džinni tootmine. Nagu eespool öeldud olid muud kanged joogid ainsaks tootmisgrupiks, mille tootmiskogumad suurenes 16,7%. Siia gruppi kuuluvad Pipraviin ning tuntud kaubamärkide madalama kangusega piiritusjoogid.

Eestis toodetud kangetest alkoholsetest jookidest pool müüdi kohalikule turule, seejuures olid müüdud kogused 31% väiksemad kui eelneval aastal. Tootjate eksport vähenes 12% võrra (tabel 1.4). Kuna 2016. aasta aktsiisi tõus nihkus veebruarikuuks, olid aasta lõpus laovarud väiksemad kui 2014. aasta lõpul. Nagu varemgi olid AS Liviko ja AS Altia Eesti suurimateks kangete alkoholsete jookide tootjateks Eestis. Teiste tootjate osakaalud jäid alla 10%.

Õlut toodeti 2015. aastal 139,8 mln liitrit, mis on 12,9% ehk 20,7 mln liitrit vähem kui aasta tagasi, sealjuures ei ole õlle tootmisstruktuur aastaga muutunud. Vaadeldaval perioodil moodustas lahja õlu (alkoholi sisaldus alla 6%) 82% õlle kogutoodangust, kange õlle (alkoholi sisaldus üle 6%) osakaal oli 18%. Toodangu mahu languse peamiseks põhjuseks on ekspordi märkimisväärne vähenemine (-38,8%). Kohalikule turule müüdud kogused moodustasid 70% kodumaisest õlletoodangust (2014. a 63%), kuid kogused olid 3,4% väiksemad kui aasta tagasi. Eesti suurimate õlletootjate AS Saku Õlletehase ja AS A. Le Coqi summeeritud osakaal õlle kogutoodangus oli 2%-punkti suurem kui 2014. aastal.

Ettevõtete andmetel toodeti 2014. aastal **lahjasid alkoholseid jooke** kokku 38,9 mln liitrit ja neist peaaegu 3/4 moodustasid lahjad kääritatud joogid, mille alla kuuluvad siidrid ja veini baasil kääritatud longdringid. Lisaks sellele toodeti väikestes kogustes ka lahjasid piirituse segujooke (0,55 mln l), kusjuures toodetud kogused olid 7,4% suuremad kui 2014. aastal. Puuvilja- ja marjaveinide toodangu maht suurenes 9,8 mln liitrini (2014. aastal 9,6 mln liitrit, kasv 2,4%) ja seda suurema välisturu nõudluse arvel.

Tabel 1.2. Lahjade alkoholsete jookide toodang 2013-2015 (mln liitrit)

	2013	2014*	2015	2015/2014, +/-%
Kokku lahjad alkoholseid jooke	37,95	39,47	38,92	-1,4
Lahjad kääritatud joogid (siider ja longdringid)	26,66	29,36	28,54	-2,8
Lahjad piirituse segujooke	0,68	0,51	0,55	7,4
Puuvilja- ja marjaveinid	10,61	9,60	9,83	2,4

* Andmed korrigeeritud

Allikad: EKI, SA

1.2. Väliskaubandus

Alkoholsete jookide eksport rahalises väärtuses oli 2015. aastal 149,3 mln eurot, mis on 25,8% võrra väiksem kui aasta tagasi (2014. a 201,1 mln eurot). Ekspordikäibest märkimisväärse osa moodustas kangete alkoholsete jookide, enamasti viski ja konjaki(brändi) **reeksport**. Analüüsitaval aastal oli kangete alkoholsete jookide ekspordikäive 101,3 mln eurot, moodustades 68% alkoholsete jookide kogueksporti rahalisest väärtusest, kuid seda oli 28% vähem kui eelneval aastal. Teiste jookide väliskaubanduskäive oli oluliselt väiksem, nii müüdi õlut välisturule ligi 18,3 mln euro eest, mis on 12% alkoholsete jookide ekspordikäibest ning 38,8% väiksem kui 2014. aastal. Viinamarjaveinide ekspordikäive langes 15,0 mln eurolt 2014. aastal kuni 14,4 mln euroni 2015. aastal, moodustades 10% alkoholsete jookide rahalisest ekspordist, mis sisuliselt tähendab veinide reeksporti kahane-mist.

Tabel 1.3. Alkoholsete jookide põhieksport ja -import rahalises väärtuses ning ekspordi- ja impordihinnad 2013-2015

	Hind, €/l			Käive, mln €			
	2013	2014	2015	2013	2014**	2015	Muutus 2015/14, +/- %
EKSPORT							
Kanged alkohoolsed joogid kangusega kuni 80%*	19.47	14.27	13.82	156,10	141,0	101,30	-28,1
Õlu	0.59	0.50	0.43	29,35	29,85	18,26	-38,8
Lahjad alkoh. joogid	0.92	0.89	0.83	14,86	14,82	14,14	-4,6
Etüülalkohol kangu- sega >80%	0.75	1.10	1.02	0,07	0,26	0,93	3,6 kor- da
Viinamarjavein	3.43	3.84	4.02	13,15	14,99	14,43	-3,8
Vermut	2.70	2.28	3.39	0,25	0,19	0,23	22,4
EKSPORT KOKKU	x	x	x	213,78	201,11	149,29	-25,8
IMPORT							
Kanged alkohoolsed joogid kangusega kuni 80%*	15.82	13.12	12.72	172,40	171,60	119,50	-30,4
Õlu	0.60	0.66	0.73	23,48	20,38	20,49	0,5
Lahjad alkoh. joogid	0.86	0.87	0.87	24,91	21,46	19,53	-9,0
Etüülalkohol kangu- sega >80%	0.77	0.75	0.77	2,80	3,51	3,35	-4,7
Viinamarjavein	2,58	2,74	2,81	60,98	63,35	63,67	0,5
Vermut	2.22	2.20	1,87	1,50	1,47	1,04	-29,3
IMPORT KOKKU	x	x	x	286,07	281,77	227,58	-19,1

* 100%-lises alkoholis

Allikas: Eurostat, EKI arvutused

Lahjasid alkohoolseid jooke veeti välja 14,1 mln euro eest ja seda oli ligi 5,0% vähem aastatagusega võrreldes. Lisaks eelnimetatud toodetele, müüdi välja ka etüülalkoholi (piiritust) ning vermutit, kuid nende jookide eksport rahalises väärtuses oli endiselt väike, vastavalt 930 tuhat eurot ja 230 tuhat eurot. Samas just nende jookide rahaline eksport suurenes, vastavalt 3,6 korda ja 22,4%.

Tabel 1.4. Alkohoolsete jookide koguseline põhieksport ja -import 2013-2015 (tuh liitrit)

	2013	2014**	2015	Muutus 2015 /2014, +/- %
EKSPORT				
Kanged alkohoolsed joogid kangusega <80%*	7 663	9 878	7 332	-25,8
sh Eesti tootjate kanged alkoh. joogid	1 570	2 272	2 001	-12,0
Õlu	49 520	60 111	42 944	-28,6
Lahjad alkohoolsed joogid	16 076	16 698	16 994	1,8
Etüülalkohol kangusega üle 80%	94	237	914	3,9 korda
Viinamarjavein	3 837	3 902	3 593	-7,9
Vermut	93	83	68	-17,8
IMPORT				
Kanged alkohoolsed joogid kangusega <80%*	10 892	13 026	9 393	-28,2
Õlu	39 230	30 698	28 096	-8,5
Lahjad alkohoolsed joogid	28 871	24 808	22 549	-9,1
Etüülalkohol kangusega üle 80%	3 637	4 658	4 364	-6,3
Viinamarjavein	23 608	23 135	22 700	-1,9
Vermut	677	668	559	-16,3

* 100%-lises alkoholisisalduses

** andmed korrigeeritud

Allikas: Eurostat, EKI arvutused

Koguseliselt viidi 2015. aastal **kangeid alkohoolseid jooke** Eestist välja 7,3 mln liitrit (100%-lise alkoholina), seda oli neljandiku võrra vähem kui eelmisel aastal. Välisurule müüdnud kogustest suurema osa moodustas viski (50%), viin hõlmas 18%, liköör 11%, konjak(brändi) 6%, muud kanged joogid (ar-rak, tequila jne) katsid 11% kangete jookide ekspordist. Rummi ja džinn väljaviidud kogused olid marginaalsed, mõlemal tootel 2%. **Eestis toodetud** kangete alkohoolsete jookide eksport vähenes aastaga 12% ning moodustas 27% kangete alkohoolsete jookide kogueksportist (ülejäänud 73% oli transiitvedu). Eestis valmistatud kangetest alkohoolsetest jookidest müüdi välisurule jätkuvalt kõige rohkem viina, mis kattis suure osa toote kogueksportist (87%), likööride ekspordis moodustas kohalike ettevõtete toodang 74%. Ülejäänud jookide ekspordis, eriti viski ja konjak(brändi) osas, moodustas transiitvedu peamise osa vastava toote kogueksportist (viskil 97% ja konjakil/brändil 74%). **Õlut** müüdi välisurule 2015. aastal 42,9 mln liitrit, ehk 28,6% vähem kui aasta tagasi. **Lahjade alkohoolsete jookide** mahuline **eksport** oli 17,0 mln liitrit, mis on 1,8% suurem kui aasta tagasi. Välisurule

müüdnud kogustest hinnanguliselt 80% (13,7 mln liitrit) oli Eesti ettevõtete toodang ja ülejäänud 20% transiitvedu.

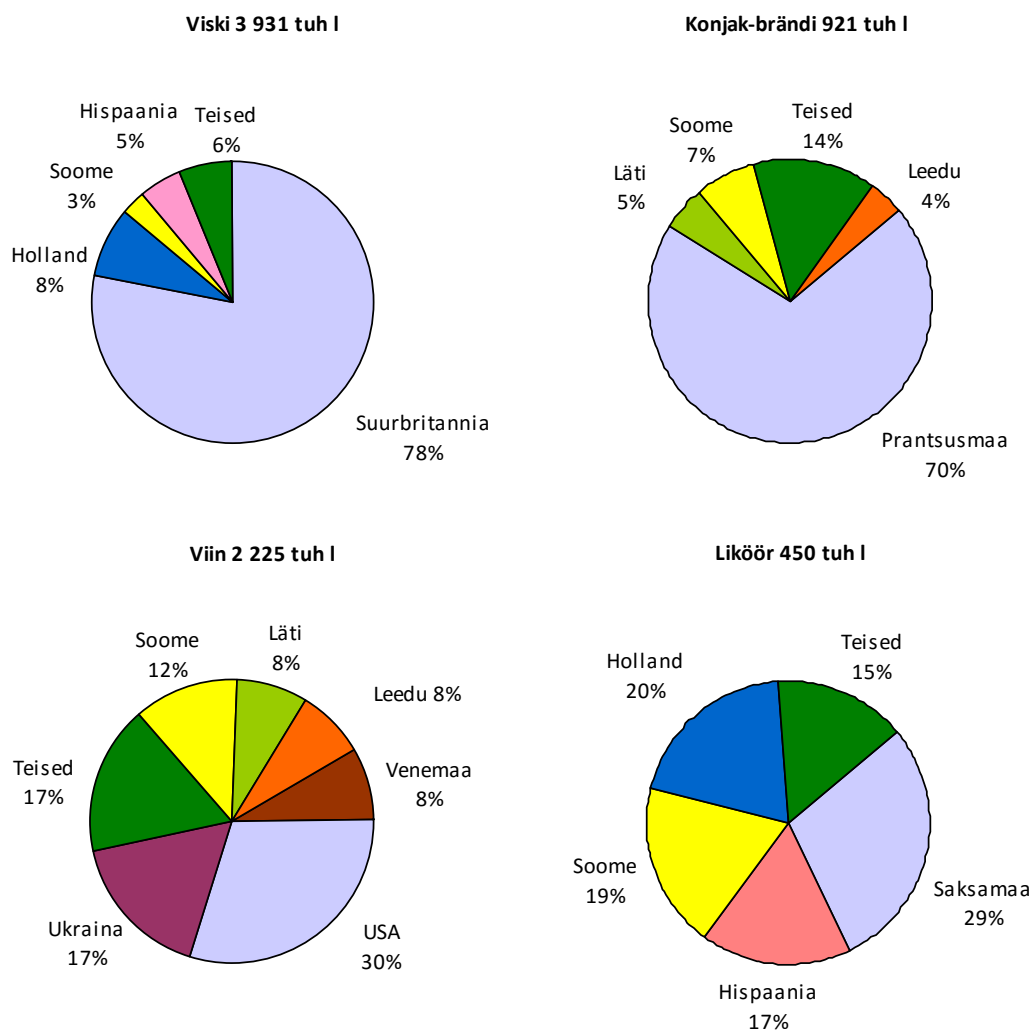
Analoogselt väliskaubanduse käibega vähenes ka **viinamarjaveinide** mahuline eksport 2014. aastaga võrreldes (-7,9%) ning ulatus 3,6 mln liitrit (2014. a 3,9 mln l), mis näitab veinide transiitveo vähenemist. Kõrgemate hindade tõttu oli **vermuti** ekspordikäive 22,4% suurem kui aasta tagasi, seevastu väljamüüdnud kogused vähenesid 17,8% ning olid endiselt marginaalsed (2015. a 68 tuh liitrit; 2014. a 83 tuh liitrit). **Etüülalkoholi (piirituse)** müük välisurule neljakordistus, selle põhjuseks on tootmise kasv Eestis, siiski tervikuna olid kogused väikesed. Traditsiooniliselt olid lähiriigid, eriti Läti ja Soome, tähtsamateks Eestis toodetud alkohoolsete jookide eksporditurgudeks. Läti eksporditi 60% (2014. a 50%) välisurule müüdnud õllekogusest, kuid väljaveetud mahud olid 13% väiksemad kui aasta tagasi. Soome osakaal õlleekspordis suurenes 18%-ni (2014. a 14%), kuid ka siin olid kogused 12% väiksemad kui 2014. aastal. Soome oli suurimaks välisuruks lahjade kääritatud jookide osas, sinna müüdi 30% nende toodete ekspordist. Läti müüdnud kääritatud jookide kogused moodustasid 21% selle toote koguekspordist, Leetu müüdnud kogused olid veidi väiksemad, hõlmates 16% antud jookide välisurumüügist. 2015. aastal oli Venemaa endiselt tähtsaks transiitvedude sihtriigiks, kuhu läks 89% viski mahulisest ekspordist, samal ajal olid kogused 39% väiksemad eelneva aastaga võrreldes. Seevastu konjaki ekspordimahud mõnevõrra suurenesid (+4,2%) ja hõlmasid 52% kogu joogi ekspordist (2014. a 50%).

Eurostat-i ja EKI andmetel oli alkohoolsete jookide **import rahalises väärtuses** 2015. aastal 227,6 mln eurot, millest rohkem kui poole (52%) moodustasid kanged alkohoolsed joogid ja 28% viinamarjaveinid. Teiste jookide impordikäibed olid väiksemad. Andmete analüüs näitab, et impordi käibes on endiselt märkimisväärne osakaal Eestit läbival transiidil, kuid see on varasemast väiksem.

Kangete alkohoolsete jookide koguseline import vähenes aastaga 28,2% ning ulatus 9,4 mln liitrit (100%-lises alkoholis). Tavapäraselt oli ka 2015. aastal viski esikohal kangete alkohoolsete jookide mahulisest impordist ning moodustas sellest 42%. Samal ajal sisseostetud kogused vähenesid aastaga rohkem kui kolmandiku võrra (2015. a 3,9 mln l, 2014. a 6,0 mln l). Põhiliseks viski päritoluriigiks oli Suurbritannia, seal ostetud kogused moodustasid 78% toote koguimpordist. Viin oli kangete alkohoolsete jookide impordi struktuuris teisel kohal ning moodustas 23% kogu tootegrupi sisseveetud mahust. USA püsis viina impordist esikohal, seal toodetud viina veeti sisse 671 tuh liitrit (100%-lise alkoholina), mida oli 65% vähem kui aasta tagasi (2014. a 1,9 mln liitrit). Kuna USA viina kasutatakse toorainena, siis nii kiire impordi vähenemise põhjuseks oli viinatootmise kahanemine rohkem kui neljandiku võrra.

Konjaki-brändi kogused suurenesid 7% ning moodustasid kangete jookide impordist 10%. Likööri sisseostetud kogused vähenes 11% ning hõlmas 5% kangete jookide impordist (2014. a 4%). Rummi sisseveetud kogused ei ole aastaga muutunud ning moodustasid 5% imporditud kangetest jookidest. Džinni import moodustas 3% kangete jookide ostudest välisurult, seda oli ligi 5% vähem kui aasta tagasi. Muude kangete jookide import vähenes 18%.

Joonis 1.1. Kangete alkoholsete jookide põhiimpordi struktuur riigiti 2015. aastal (% impordikogusest)

Allikas: Eurostat

2015. aastal oli **õlle** impordikäive 20,5 mln eurot, mis on peaaegu sama, mis eelneval aastal (2014. a 20,4 mln eurot). Vaatamata sellele, et impordi hinnad olid 11% kõrgemad kui 2014. aastal, vähenesid impordikogused 8,5%. Analüüsitaval perioodil osteti õlut enim sisse Soomest (28% õlle kogumportidist), kuid kogused olid 23% väiksemad kui 2014. aastal. Teisel kohal importijate pingereas oli Leedu, kust sisseostetud õlle kogused vähenesid aastaga 19,3% ning moodustasid 19% õlle mahulisest impordist (2014. a 22%).

2015. aastal imporditi Eestisse kokku 22,6 mln liitrit **lahjasid alkoholseid jooke**, mille rahaline väärtus oli 19,5 mln eurot, kusjuures mõlemad näitajad olid 9% väiksemad kui aasta tagasi. Antud analüüsis kuuluvad lahjade alkoholsete jookide hulka kääritatud joogid (siidrid, kääritatud segujoogid), segatud piiritusjoogid (*Eurostati* väliskaubandus andmetes kuuluvad kangete jookide alla), lisaks ka puuviljamarjaveinid. Sisseostetud lahja alkoholi kogustest peaaegu 2/3 moodustasid kääritatud joogid ja 1/3 segatud piiritusjoogid. Kääritatud jooke imporditi 14,0 mln euro eest, segatud jookide impordikäive oli oluliselt väiksem (5,6 mln eurot). Analüüsitaval aastal vähenes nii kääritatud jookide

rahaline kui mahuline import, vastavalt 6,3% ja 13,5%. Segatud jookide rahaline impordikäive oli 15,1% aastatagusest väiksem, kuid kogused suurenesid 1,8%. Peamiselt imporditi kääritatud jooke Soomest, kust pärinev toodang kattis 66% antud joogi sisseveest (sama oli ka aasta tagasi) ning kogused olid 13,6% väiksemad 2014. aastaga võrreldes. Teisele positsioonile tõusis Leedu, kelle impordimahud hõlmasid 9% kääritatud jookide koguimpordist ning olid 2,1% väiksemad kui aasta tagasi. Taanist pärit imporditud kogused moodustasid 8% välisturult ostetud kääritatud jookidest ja olid 13% väiksemad kui eelneval aastal. Läti püsis impordi pingereas neljandal kohal, ka sealt sisseveetud kogused vähenesid 13%, moodustades 7% kääritatud jookide impordimahust. Segatud piiritusjooke veeti Statistikaameti andmetel sisse 7,3 mln liitrit 5,6 mln euro eest. Valdavalt pärinesid segatud piiritusjookid Soomest, kelle toodang moodustas 92% antud jookide impordist, kusjuures kogused püsisid aastatagusel tasemel.

Piiritust imporditi 2015. aastal Eestisse 4,4 mln liitrit 3,4 mln euro eest. Piirituse mahuline import vähenes 6,3% ja impordikäive oli 4,7% väiksem kui aasta tagasi. Piiritust osteti sisse põhiliselt kolmest riigist ja nii moodustasid Soomest eksporditud kogused 41% toote koguekspordist, Lätist ning Slovakiast osteti sisse vastavalt 33% ja 24% imporditud piirituse mahust.

2015. aastal kahanesid **viinamarjaveinide** sisseostetud kogused 1,9% võrreldes eelneva aastaga. Analüüsitaval perioodil toodi Eestisse viinamarjaveine kokku 22,7 mln liitrit, sellest viidi reekspordina välja 3,6 mln liitrit (2014. a 3,9 mln l) Viinamarjaveinide rahaline import püsis enam-vähem aastatagusel tasemel. Veine osteti sisse 63,7 mln euro eest (2014. a 63,4 mln eurot). 2015. aastal toodi viinamarjaveine kõige rohkem sisse Hispaaniast, kust imporditud kogused suurenesid 2,2% võrreldes 2014. aastaga ning moodustasid 20% veini koguimpordist. Kahest riigist - Prantsusmaalt ja Saksamaalt pärinevad veinid moodustasid võrdselt 12% toote koguimpordist, sealjuures mõlemas riigis toodetud veinide sissevedu suurenes vastavalt 4,5% ja 2,7%. Itaaliast sisse ostetud kogused hõlmasid 11% veinide impordist, kuid mahud olid neljandiku võrra väiksemad kui aasta tagasi. Tšiili veinide osatähtsus ulatus 9%-ni ja ülejäänud riikide osakaalud jäid alla 5% veini koguimpordist.

1.3. Müük siseturul

Kangeid alkohoolseid jooke müüdi Eestis 18,3 mln liitrit², seda oli 7,4% vähem kui aasta tagasi. Kuna 2016. aastal toimus alkoholi aktsiisitõus 1. veebruaril, siis hinnanguliselt olid 2015. aastal ette toodetud kogused väiksemad kui 2014. aasta lõpus (2015. a 2,6 mln l, 2014. a 3,35 mln l). Peeaegu sama palju (-7%) vähenes ka viina kogumüük, mis oli 12 mln liitrit. Õlle müük ulatus Eestis 2015. aastal 126 mln liitrini, seda oli 3,4% vähem kui aasta tagasi. 2015. aastal moodustas lahjade alkohoolsete jookide kogumüük 39,2 mln liitrit, mida oli 8,4% vähem aastatagusega võrreldes. Langus toimus põhiliselt kääritatud jookide (siider ja longdringid) arvelt, nende müük vähenes 8,9%. Lahjade segujookide müük püsis enam-vähem eelmise aasta tasemel. Väikestes kogustes müüdi siseturule ka puuviljamarjaveine, kusjuures nende müügimaht vähenes aastaga 16,7%. Viinamarjaveini ja vermuti müük Eesti turule ei ole aastaga muutunud ning püsis 19,8 mln liitri tasemel.

² Bilansimeetodil arvatult

Tabel 1.5. Alkohoolsete jookide müük Eestis** (sh kõik turistide ostud)

	2011	2012	2013	2014**	2015	2015/2014,*** +/- %
Kogumaht (mln liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	19,4	19,9	20,8	19,7	18,3	-7,4
Õlu	127,1	130,7	131,5	130,3	125,9	-3,4
Lahjad alkohoolsed joogid	40,5	41,9	43,8	42,8	39,2	-8,4
Viinamarjaveinid ja vermut	17,1	18,5	19,9	19,8	19,8	-0,3

* arvutatud bilansimeetodil (müük = tootmine + import - eksport), tootel märgitud kangusega

** andmed korrigeeritud,

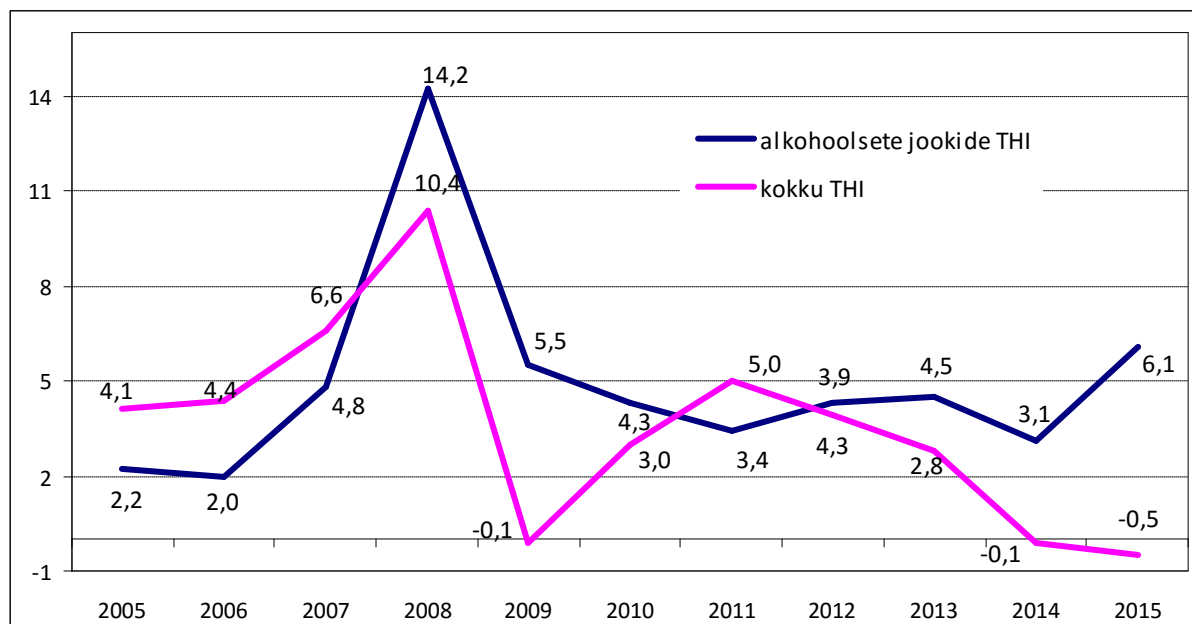
*** muutuse arvutuse aluseks on andmed tuh liitrites

Allikas: EKI

1.4. Jaehinnad

Kuigi kaubad ja teenused Eesti tarbijate jaoks 2015. aastal vähesel määral odavnesid – üldine tarbijahinnaindeks oli -0,5%, siis alkohoolsed joogid kallinesid 6,1%.

Joonis 1.2. Tarbijahinnaindeks (% võrreldes aastatagusega)

Allikas: Statistikaamet

Statistikaameti andmetel oli keskmise netopalgaga kasv 2015. aastal (+7,2%) kiirem kui alkohoolsete jookide kallinemine. See näitab, et vaatamata aktsiisitõusule alkohoolsete jookide kättesaadavus Eestis 2015. aastal paranes, kuna netopalgaga eest sai osta aastatagusest rohkem alkoholi.

2015. aastal tõusid kõikide alkohoolsete jookide gruppide jaehinnad oluliselt. Kõik kanged joogid kallinesid rohkem kui alkohoolsed joogid keskmiselt - nii tõusid viinade ja džinnide hinnad 10%, liköörid

kallinesid veelgi enam (+15,7%). Madalama hinnaklassi viinade jaehind tõusis 2015. aastal 6,1%. Aktsiisitõusu tõttu oleks nende jookide jaehind tõusnud ligi 10%, kuid kuna ettevõtted alandasid viina enda hinda, siis jäi üldine madalama hinnaklassi viina hinnatõus sellest väiksemaks. Keskmise hinnaklassi viinad kallinesid kauplustes 2015. aastal 10,0%. 74% sellest hinnatõusust oli seotud aktsiisimäärade tõusu ja seetõttu suurenenud käibemaksu summaga ning ülejäänud 26% hinnatõusust andis viina enda kallinemine koos käibemaksuga.

Tabel 1.6. Eesti kangete alkoholsete jookide keskmised jaehinnad kauplustes (0,5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos käibemaksuga)

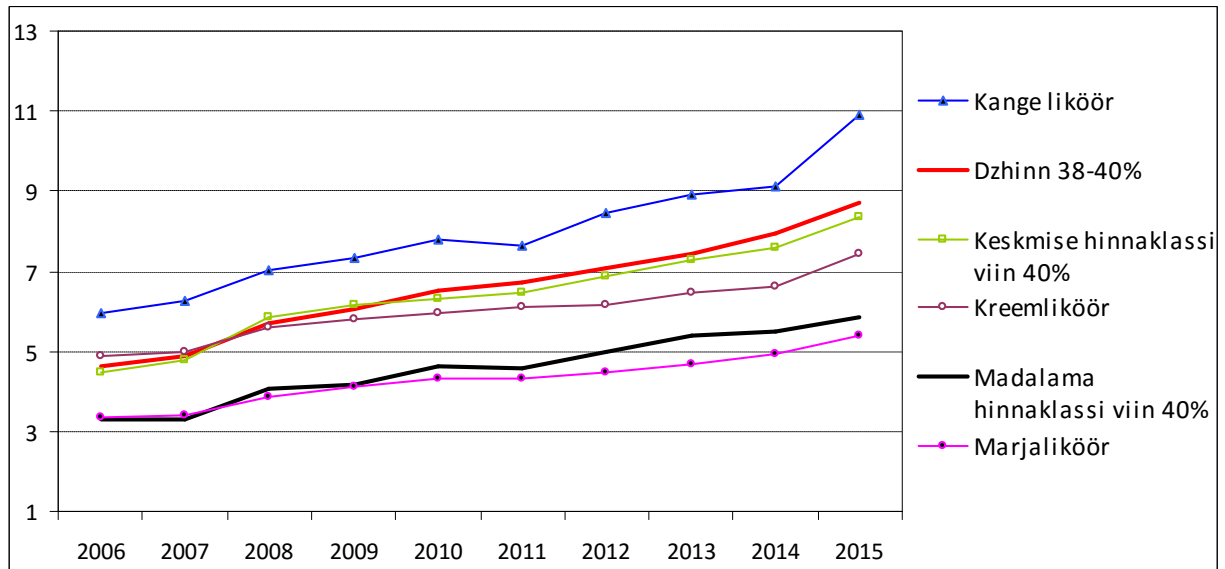
	2011	2012	2013	2014	2015	Muutus 2015/2014, %
Eestis keskmiselt						
Viinad (maitsestatamata)	5.45	5.96	6.35	6.45	7.10	10,1
Madalama hinnaklassi viinad	4.55	4.99	5.41	5.51	5.85	6,1
Keskmise hinnaklassi viinad	6.47	6.89	7.29	7.57	8.33	10,0
Liköörid	5.96	6.27	6.59	6.75	7.81	15,7
Marjaliköörid 21%	4.33	4.47	4.68	4.91	5.37	9,3
Kanged liköörid 40-45%	7.65	8.43	8.89	9.14	10.91	19,4
Kreemliköörid 16-17%	6.10	6.14	6.45	6.64	7.41	11,6
Džinnid	6.71	7.08	7.41	7.92	8.71	9,9
Tallinnas keskmiselt						
Viinad (maitsestatamata)	5.53	6.00	6.36	6.31	6.90	9,5
Madalama hinnaklassi viinad	4.50	4.95	5.38	5.46	5.77	5,7
Keskmise hinnaklassi viinad	6.55	6.87	7.12	7.38	8.11	9,9
Liköörid	6.05	6.38	6.56	6.79	7.77	14,4
Marjaliköörid 21%	4.33	4.51	4.68	4.90	5.41	10,3
Kanged liköörid 40-45%	7.82	8.54	8.70	9.12	10.60	16,3
Kreemliköörid 16-17%	6.13	6.11	6.46	6.63	7.33	10,6
Džinnid	6.79	7.05	7.39	7.79	8.59	10,3

Allikas: EKI

Marjalikööride jaehind tõusis 2015. aastal 9,3%. Antud hinnatõusu põhjuseks oli kõrgem aktsiisimäär, mida likööride enda hinna alanemine isegi veidi pehmendas. Kanged liköörid kallinesid kange-test alkoholsetest jookidest 2015. aastal kõige kiiremini (+19,4%), kusjuures kolmandik jaehinna tõusust tuli kõrgemast aktsiisimäärast ja sellest tingitud suuremas käibemaksusummast, kaks kol-

mandiku andis toote kallinemine koos käibemaksuga. Kreemlikööride hinnad tõusid 11,6% eelneva aastaga võrreldes ja suurema osa sellest (73%) andis aktsiisimaksu tõus koos käibemaksuga ning 27% toote kallinemine koos käibemaksuga. Džinnid kallinesid 2015. aastal 10%, sellest 71% tõi kaasa aktsiisitõus ja sellest tingitud kõrgem käibemaks ning ülejäänud oli džinni enda kallinemine koos käibemaksuga.

Joonis 1.3. Kangete alkoholsete jookide jaehinnad Eestis (eur 0,5 l klaaspudel km-ga)

Allikas: EKI

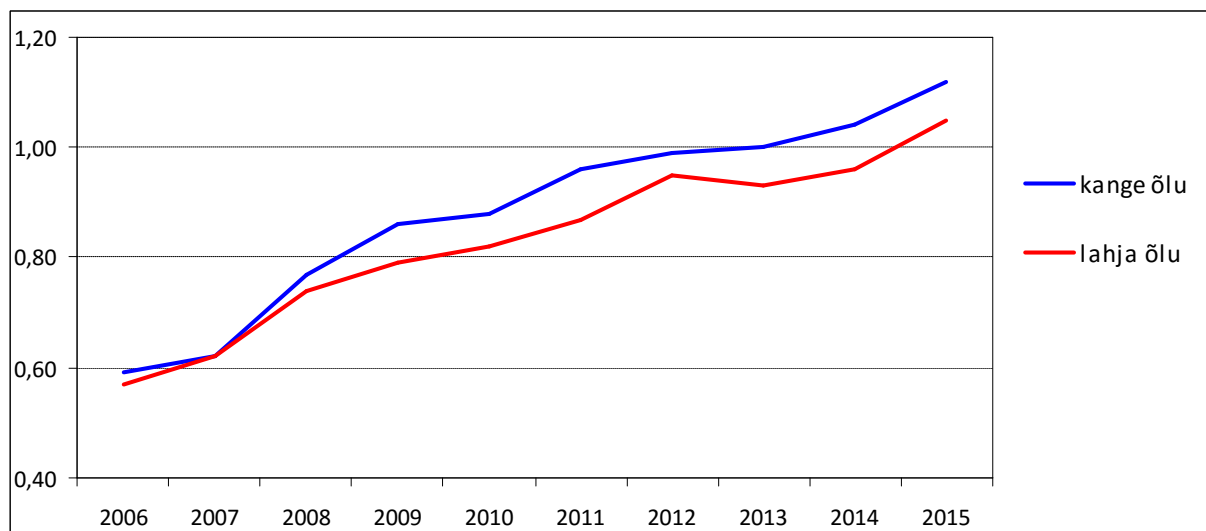
Õlu kallines Eesti kauplustes 2015. aastal 8,8%, kusjuures lahja õlle hind tõusis 9,4% ja kange õlle hind kasvas 8,0%. Kolmandik lahja õlle ja 38% kange õlle hinnatõusust on kõrgema aktsiisimäära ja käibemaksu tulemus, ülejäänud on toodete kallinemine ja sellest tulenev käibemaksusumma.

Tabel 1.7. Eesti õlle keskmised jaehinnad kauplustes (0.5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos pandipakendi maksumuse ja käibemaksuga)

	2011	2012	2013	2014	2015	Muutus 2015/2014, %
Eestis keskmiselt	0.91	0.97	0.97	0.99	1,08	8,8
Lahja õlu <6%	0.87	0.95	0.93	0.96	1.05	9,4
Kange õlu >6%	0.96	0.99	1.00	1.04	1.12	8,0
Tallinnas keskmiselt	0.92	0.97	0.97	1.00	1.08	8,3
Lahja õlu <6%	0.87	0.95	0.95	0.96	1.05	8,8
Kange õlu >6%	0.97	0.99	1.01	1.04	1.13	8,4

Allikas: EKI

Joonis 1.4. Õlle jaehinnad Eestis (eur 0,5 l klaaspudel km-ga)

Allikas: EKI

Kodumaine **siider** oli 2015. aastal 4,7% ja kodumaine marjavein 3,0% aastatagusest kallim. Siidri hinnatõusust 60% andis aktsiisitõus koos käibemaksuga, ülejäänud tuli toote kallinemisest. **Marjaveinid** kallinesid eelkõige aktsiisi ja käibemaksu tõusu tõttu (66%), ülejäänud 34% oli toote enda kallinemine ja sellest tingitud kõrgem käibemaks.

Tabel 1.8. Siidri ja marjaveinide keskmised jaehinnad kauplustes (eurodes koos käibemaksuga)

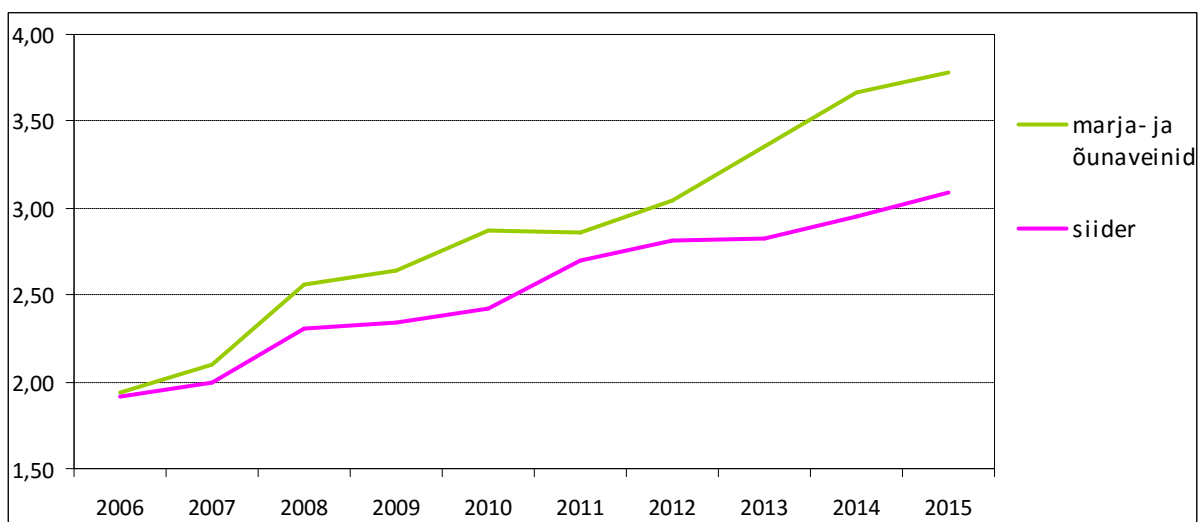
	2011	2012	2013	2014	2015	Muutus 2015/2014,%
Siider*						
Eestis keskmiselt	2.70	2.81	2.82	2.95	3.09	4,7
Tallinnas keskmiselt	2.76	2.79	2.84	2.92	3.07	5,1
Marjaveinid**						
Eestis keskmiselt	2.86	3,04	3.35	3,67	3.78	3,0
Tallinnas keskmiselt	2.88	3.08	3.33	3.61	3.74	3,6

* 1.5-liitrise plastpudeli hind eurodes koos pandipakendi maksumuse ja käibemaksuga

** 0.5-liitrise klaaspudeli hind eurodes koos käibemaksuga, marja- ja õunaveinid

Allikas: EKI

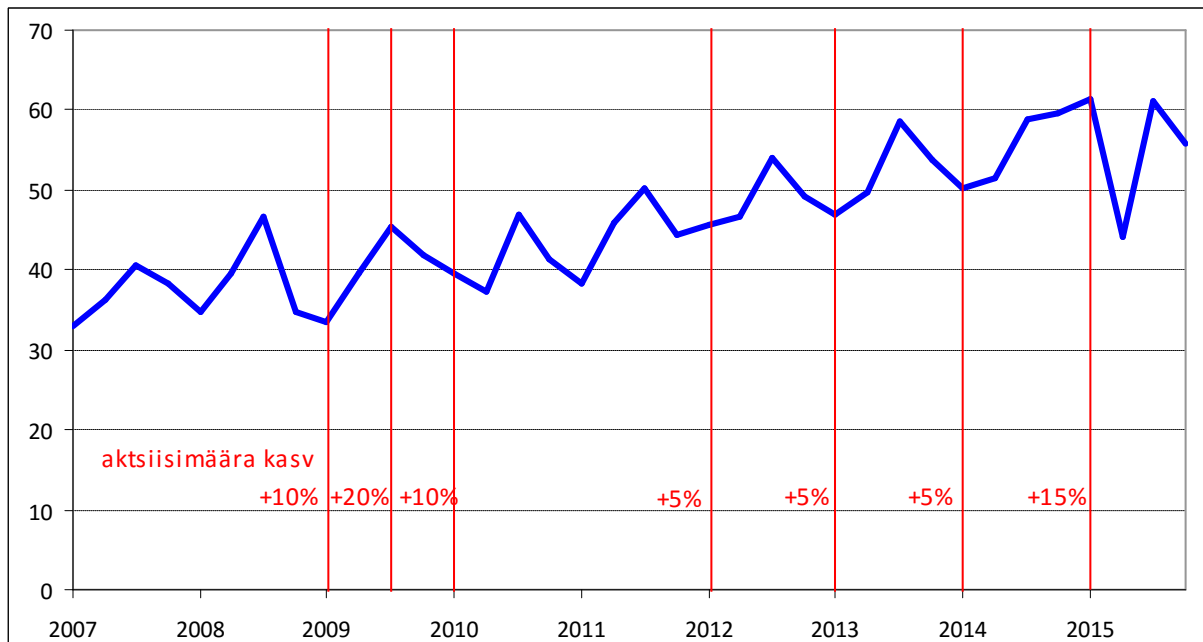
Joonis 1.5. Siidri ning kodumaiste marja- ja õunaveinide jaehinnad Eestis (eur 0,5 l klaaspudel km-ga)

Allikas: EKI

1.5. Alkoholiaktsiis

Joonis 1.6. Alkoholiaktsiisi laekumine Eestis (mln €, kvartalis)

Allikas: Rahandusministeerium

Alkoholiaktsiisi laekus Eestis 2015. aastal 222 mln eurot, seda oli 2 mln eurot, ehk 0,9% rohkem kui aasta varem. 2015. aastaks oli planeeritud alkoholi aktsiisi 240 mln eurot, seega eelarve täitus vaid 92,5% ulatuses. Alalaekumise oluliseks mõjutajaks oli hulгимүүjate poolt 2014. a lõpul vana aktsiisimääraga soetatud varud ning müügimahtude langus.

2. TARBIMINE

Analüüsitaval aastal vähenes Eestis kangete alkoholsete jookide legaalne tarbimine tervikuna 12,3%. Peaaegu sama palju (-11,7%) vähenes viina tarbimine. Lisaks sellele tarbiti vähem likööri ja muid kangeid alkoholsete jooke. Viimaste alla kuuluvad Pipraviin ja teised madalama kangusega piiritusjoogid. Ka džinni tarbimine liikus languustrendil, seevastu brändi(konjaki), viski ja rummi tarbitud kogused olid aastatagusest veidi suuremad. Arvestades ka kangete jookide illegaalset tarbimist, mis 2015. aastal püsis aastatagusel tasemel (1,4 mln liitrit), oli kogutarbimine 10,5 mln liitrit (pudelil märgitud kanguses) ning aastane langus ulatus 11%-ni. 2015. aastal oli viinamarjaveinide tarbimine 1,7% väiksem 2014. aastaga võrreldes. Ka õlle ja lahjade alkoholsete jookide tarbimine oli vastavalt 3% ja 15% väiksem kui aasta tagasi. Siinkohal peab märkima, et 2015. aasta kohta saime andmed rohkematelt tootjatelt ning eelmise aasta tootmise andmeid (sh ka laovarusid) on SA poolt parandatud, täpsustatud on väliskaubandusandmed ja ka toodete kangused. Selle tulemusena muutus 2014. aastal esitatud tarbimine väiksemaks.

Tabel 2.1. Eesti elanike legaalsete alkoholsete jookide* tarbimine
(turistide kaasaostud ja kohapeal tarbimine maha arvestatud)

	2011	2012	2013	2014**	2015	2015/2014, +/- %
Kogumaht (mln liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	11,7	11,5	11,4	10,3	9,1	-12,3
Õlu	101,5	101,1	101,6	93,1	90,0	-3,3
Lahjad alkohoolsed joogid	21,9	22,2	20,0	18,7	16,0	-14,7
Viinamarjaveinid ja vermut	12,8	13,7	14,4	14,0	13,7	-1,7
Täiskasvanud elaniku kohta (liitrit)						
Kanged alkohoolsed joogid	10,4	10,3	11,7	9,3	8,2	-12,0
Õlu	90,1	90,3	91,3	84,0	81,5	-3,0
Lahjad alkohoolsed joogid	19,4	19,8	18,0	16,9	14,5	-14,4
Viinamarjaveinid	11,4	12,2	12,9	12,6	12,4	-1,4

* tootel märgitud kangusega

** andmed korrigeeritud

Allikas: EKI

Absoluutalkoholi arvestatult müüdi 2015. aastal Eestis **13,8** liitrit legaalset alkoholi ühe elaniku kohta (tabel 2.2). Kui sellest kogustest maha arvutada turistide alkoholi kaasaostud ja nende poolt kohapeal tarbitud hinnangulised kogused, mis vaadeldaval aastal olid absoluutalkoholis kokku 5,6 liitrit ühe elaniku kohta, siis müüdi 2015. aastal Eestis legaalselt 8,2 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta. Lisades sellele juurde ka illegaalse alkoholi tarbimise, mis EKI uuringute alusel oli 2015. aastal 0,5

liitrit ühe elaniku kohta absoluutalkoholis **tarbiti Eestis 2015. aastal 8,7 liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta ning ühe täiskasvanud (alates 15-eluaastast) elaniku kohta 10,3 liitrit absoluutalkoholi.**

Tabel 2.2. Alkohoolsete jookide tarbimine Eestis absoluutalkoholis (100%-lises alkoholis)

	2011	2012	2013	2014*	2015	2015/2014, +/-% **
Kogumaht (mln liitrit)						
Legaalne müük	18,31	19,00	19,76	19,16	18,11	-5,5
Turistide kaasaostud	4,80	5,30	6,28	6,21	6,10	-1,8
Turistide tarbimine Eestis	0,97	1,09	1,20	1,30	1,24	-4,4
Illegaalne müük	0,99	0,99	0,92	0,63	0,64	2,2
Kokku tarbimine	13,53	13,60	13,20	12,28	11,42	-7,1
Elaniku kohta (liitrit)						
Legaalne müük	13,8	14,3	15,0	14,5	13,8	-5,3
Turistide kaasaostud	3,6	4,0	4,8	4,7	4,6	-1,6
Turistide tarbimine Eestis	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	-4,2
Illegaalne müük	0,7	0,8	0,7	0,5	0,5	2,5
Kokku tarbimine	10,2	10,3	10,0	9,3	8,7	-6,8
kanged alkoh. joogid	4,2	3,9	3,8	3,4	3,0	-10,3
<i>sh viin</i>	2,7	2,5	2,6	2,3	2,1	-7,0
õlu	4,1	4,0	3,9	3,7	3,6	-2,2
viinamarjaveinid	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	-1,5
lahjad alkoh. joogid	0,7	1,1	1,0	0,9	0,8	-20,0
Kokku ühe täiskasvanud(15+) elaniku kohta	12,0	12,1	11,9	11,1	10,3	-6,8

* andmed korrigeeritud

** muutuse arvutuse aluseks on andmed tuhandes liitrites

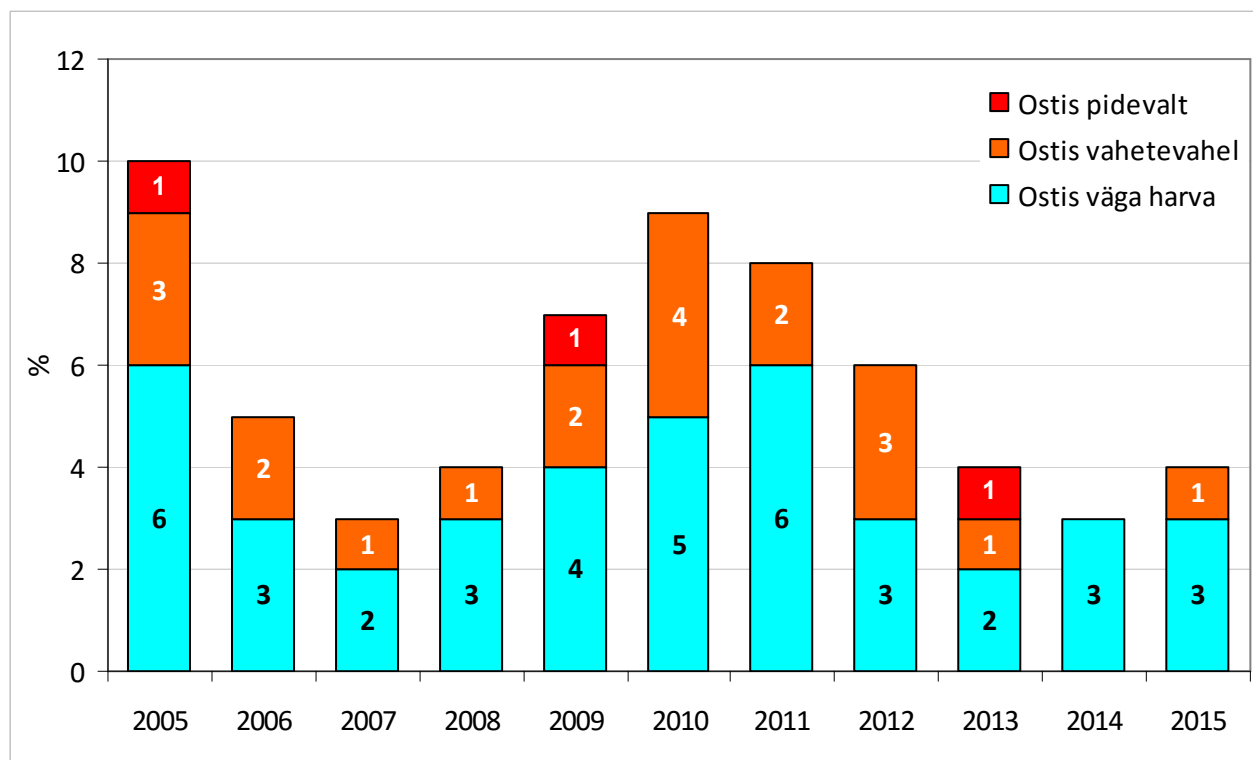
Turistide poolt kaasaostetud ja kohapeal tarbitud alkoholi kogused on aastaga mõõdukalt vähenenud ning moodustasid ligi 40% Eesti leegaalse alkoholi müügikogusest. Eesti elanike tarbimishäitajasse ei ole sisse arvestatud eestimaalaste välismaal tarbitud ning teistest riikidest oma tarbeks toodud alkoholikoguseid, mis on alates 2015. aasta lõpust hoogsalt suurenenud, eriti Lätist sisseveetavad kogused. Eelduste järgi tarbitakse neid tooteid 2016. aastal.

2.1. Illegaalse alkoholi tarbimine

Kuigi alkoholi salakaubandust on õnnestunud viimastel aastatel piirata, eksisteerib see siiski. Salaturu olemasolu on halb riigi majandusele ning mõjutab negatiivselt ka legaalset alkoholiturgu, sest selle tõttu vähenevad maksulaekumised riigieelarvesse ja tekib ebaaus konkurents seaduslike alkoholitootjate suhtes. Illegaalse alkoholi tarbimine suurendab ka sotsiaalseid riske, sest võib olla tervisele ohtlikum kui tavaalkoholi tarbimine. Sellest võivad tekkida riigile täiendavad kulud tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemile.

Illegaalse alkoholi leviku ja tarbimise uurimiseks viidi 2015. aasta detsembris läbi elanikkonna küsitlus, millele vastas kokku 924 EKI tarbijapaneeli koosseisu kuuluvat Eesti elanikku vanuses 18-74 aastat. Elanikel paluti anda hinnanguid alkoholi leviku kohta üldisemalt ning iseloomustada selle isiklikku tarbimist. Küsitlusest selgus, et illegaalset alkoholi ostis 2015. aastal 4% kõigist alkoholitarbijatest, mis on (statistilist viga arvestades) sama kui eelneval aastal (vt. joonis 2.1). Salaalkoholi ostjad on viimastel aastatel moodustanud vähem kui viis protsenti kõigist alkoholitarbijatest (vt. joonis 2.1). Varasematel aastatel on salaalkoholi tarbijate osakaal ulatunud kohati kümne protsenti lähedale. Illegaalse alkoholi ostjate osakaal vähenes stabiilselt ajavahemikul 2011 – 2014.

Joonis 2.1. Illegaalse alkoholi ostmine (% alkoholi tarbijatest)

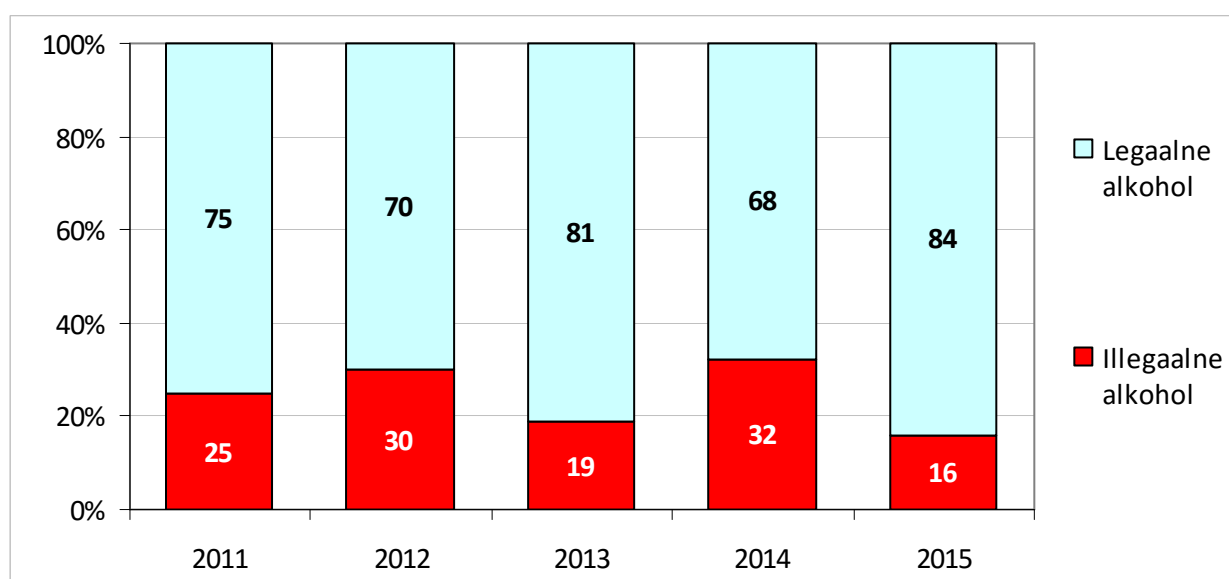

Kõige rohkem mõjutab salaalkoholi ostmist selle madalam hinnatase võrreldes legaalse alkoholiga. Küsitlusest selgus, et odavamalt hinda pidas väga oluliseks 80% ja mõnevõrra oluliseks 6% salaalkoholi ostjatest. Samas ei pidanud salaalkoholi hankimisel hinda ebaoluliseks mitte ükski vastaja. Võrreldes eelnenud aastaga jäi 2015. aastal nende tarbijate osakaal, kelle jaoks oli madal hind väga oluline, samale tasemele. Tugevalt on langenud aga nende tarbijate osakaal, kelle arvates

line, samale tasemele. Tugevalt on langenud aga nende tarbijate osakaal, kelle arvates on salaalkoholi ostmisel väga oluline selle kerge kättesaadavus (2015. aastal 30%; 2014. aastal 49%), legaalse ja illegaalse alkoholi samaväärne kvaliteet (2015. aastal 30%; 2014. aastal 66%) või müüjate usaldusväärsus (2015. aastal 22%; 2014. aastal 78%) .

Tavaliselt ei joo illegaalse alkoholi tarbijad mitte ainult salaalkoholi, vaid see moodustab mingi osa kogu nende alkoholitarbimisest. Küsitlusest selgus, et illegaalne alkohol moodustas 2015. aastal salaalkoholi joojatel kogu kange alkoholi tarbimisest 16% (vt joonis 2.2). Võrreldes 2014. aastaga langes illegaalse alkoholi osatähtsus kogu kange alkoholi tarbimisest poole võrra, jõudes madalaimale tasemele seniste küsitluste ajaloos.

Joonis 2.2. Illegaalse alkoholi tarbimise osakaal kangete alkoholsete jookide kogutarbimises (illegaalse alkoholi tarbijate hinnangute keskmine)

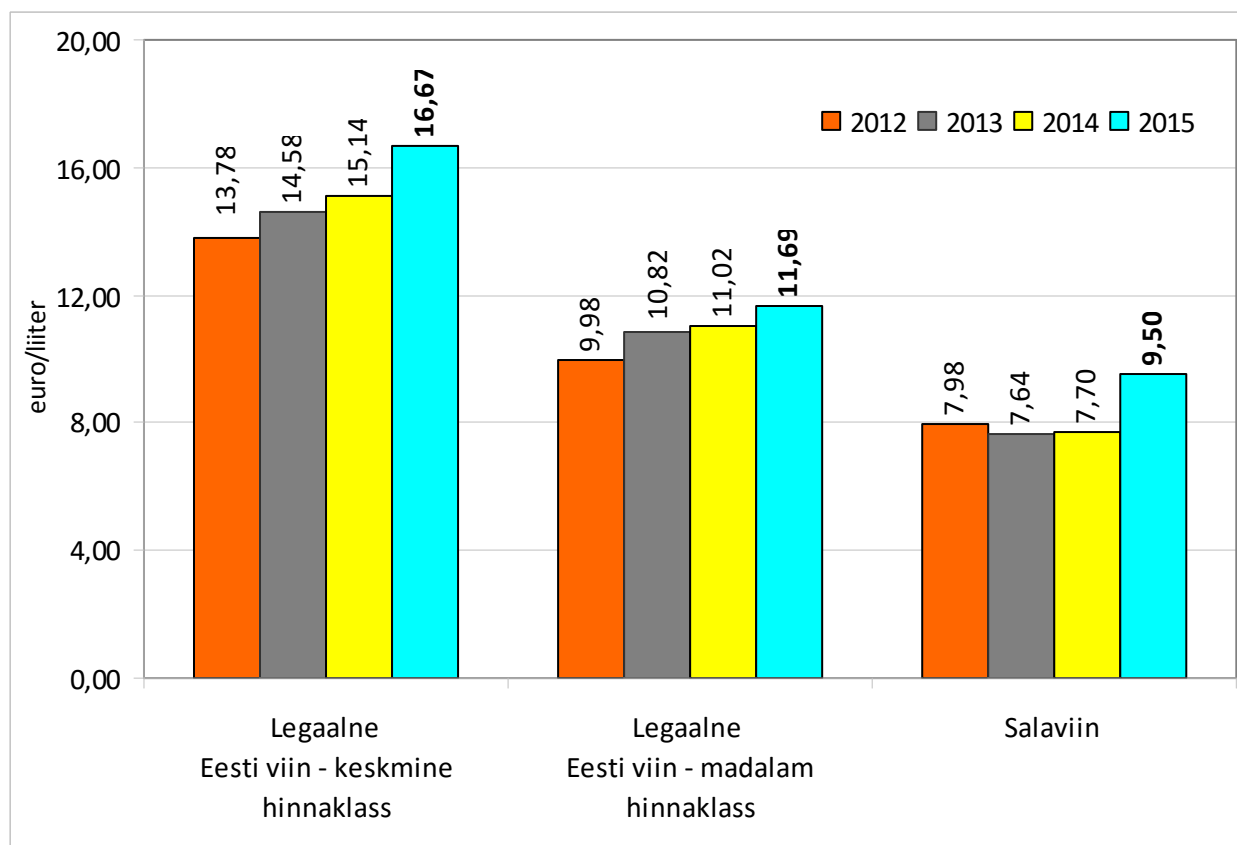
Illegaalsest alkoholist ostetakse kõige rohkem viina, vähem ostetakse piiritust ja puskarit. Kõigist salaalkoholi tarbijatest oli salaviina ostnud 2015. aastal 81%, salapiiritust 13% ja puskarit 6%.

Ametlikult müügilolev alkohol on alati maksustatud aktsiisiga, sellega suurendab riik alkoholsete jookide kui tervistkahjustavate toodete müügihinda. Kõrgema hinna eesmärgiks on piirata alkoholsete jookide kättesaadavust ja tarbimist. Alkoholaktsiis koos käibemaksuga täiendavad ka riigieelarve tulude poolt. Alkoholi aktsiisimäärasid on Eestis tõstetud igal aastal alates 2012. aastast ja selle aja jooksul on näiteks kange alkoholi aktsiis suurenenud ligikaudu 27%. Maksutõusude tulemusel on märgatavalt kasvanud ka alkoholsete jookide jaehinnad, kuigi mitte nii suurel määral kui on kasvanud aktsiis - nii on kauplustes legaalselt müügilolevate viinade keskmine hind kasvanud sama ajaga ligikaudu 19%. Kuigi paralleelselt legaalse alkoholiga on tõusnud ka illegaalse alkoholi hinnatase, jääb salaalkoholi hinnatase alati madalamaks, kuna seda võimaldab maksude tasumata jätmine.

Joonisel 2.3 toodud legaalse viina hinnad kajastavad kvartalite keskmist hinda, salaalkoholi hinnad põhinevad detsembris tarbijatelt saadud andmetel. Aktsiisitõusude tulemusel on legaalse viina hind

kasvanud küll igal aastal, kuid mitte samas tempos aktsiisimaksu suurenemisega. Samas on alkoholiaktsiisi 15%-ne tõus 2015. aastal oluliselt kergitanud viina jaehindu võrreldes 2014. aastaga. Nii kasvas legaalse madalama hinnaklassi viina hind 2015. aastal 6,2% võrreldes 1,8%-ga 2014. aastal. Keskmise hinnaklassi viinad muutusid 2015. aastal 10% kallimaks (2014. aastal 3,8%). Legaalse alkoholiga võrreldes kallines aga salaviina hind veelgi rohkem, suurenedes aastaga 31%. (2014. aastal +0,8%).

Joonis 2.3. Alkohoolsete jookide keskmised hinnad (eurot liitri eest)

Võrreldes odavama legaalse viina hinda salaviina hinnaga selgub, et leaalne viin on 23% kallim kui salaviin. Aastaga on salaviina ning odavama legaalse viina hinnavahe märgatavalt kahanenud, sest veel 2014. aastal oli odavama hinnaklassi leaalne viin salaviinast ligikaudu 43% kallim. Viimase kolme aasta jooksul on odav leaalne viin kokku kallinenud +17%, salaviin aga +19%.

Küsitluse põhjal koostatud hinnangu järgi tarbisid Eesti elanikud 2015. aastal illegaalset alkoholi 1,4 miljonit liitrit (0,64 miljonit liitrit absoluutalkoholina). Kogu tarbitud viinast (legaalsest ja illegaalsest kokku) moodustas salaalkohol 17-22%. Tarbitud illegaalse alkoholi kogumaht jäi samale tasemele. Tulenevalt legaalse viina siseturumüügi kahanemisest, suurenes aga salaalkoholi osakaal tarbitud viinast.

2.2. Turistide alkoholi kaasaostud ja tarbimine Eestis

Eesti alkoholiturgu mõjutab olulisel määral väliturism. Kogu riigis müüdud alkohoolsest joogist tarbitakse turistide poolt kohapeal või viiakse kaasa arvestatav osa, mis tuleb siseriiklikust tarbimisest välja arvata. Kõige enam külastavad Eestit Soomest pärit turistid ja põhjanaabrite arvele langeb ka enamik välismaalaste poolt tarbitud alkoholist. Soome Kauppan Liitto tellitud uuringu järgi ostis 2015. aastal alkoholi kaasa 77% Eestit külastanud Soome turistidest.³ Suurema osa oma alkoholios- tudest teevad Soome turistid laevadelt ja sadamapiirkonna kauplustest, mis ongi vastava nõudluse rahuldamisele spetsialiseerunud. Soome Tervise ja Heaolu Ameti uuringu kohaselt moodustab Eestist kaasaostetud alkohol 69% kogu Soome turistide poolt välismaalt toodud alkoholist⁴. Eestist on alko- holi kaasaostmine populaarne seetõttu, et Soomes on alkohoolsete joogid oluliselt kallimad ja see tuleneb omakorda kõrgemast aktsiisimäärast. Näiteks on kange alkoholi aktsiis Soomes 2,1 korda ja õlle aktsiis 3,9 korda kõrgem kui Eestis (lisaks on Soomes ka kõrgem käibemaks – 24%).

Siiski ei olnud 2015. aasta väliturismi seisukohalt Eesti jaoks mitte kõige edukam. Kui Eestit külasta- nud välismaalaste arv oli seni kasvanud igal aastal, siis 2015. aastal turistide arv esmakordselt langes. Peamiselt tulenes langus Venemaa turistide olulisest vähenemisest, kuid mõnevõrra langes ka pea- mise välituristide grupi – soomlaste külastuste arv. Nii käis 2015. aastal Eesti Panga poolt avaldatud mobiilpositsioneerimise andmete põhjal Eestis võrreldes 2014. aastaga soomlasi 0,6% vähem ja ve- nelasi koguni 26,4% vähem (vt. tabel 2.3). Kokku külastas Eestit 2015. aastal 5,86 miljonit välisküla- list, neist Soomest 2,42 miljonit ja Venemaalt 0,84 miljonit. Ühtekokku vähenes Eesti piiri ületanud välismaalaste arv aastaga 5,4% (2014. aastal +1,3%). Tabelis on lisaks piiri ületanud välismaalastele ära toodud ka majutatud välituristide arv (Eesti Statistikaameti andmed). Kokku majutati 2015. aas- tal Eestis 1,93 mln välituristi, ehk 2,7% vähem kui aasta varem (2014. aastal +2,2%). Välituristide poolt kaasaostetud alkoholikoguste hindamiseks on kasutatud turismistatistikat, suuremate alkoholi- tootjate ning maaletoojate, laevandusettevõtete, samuti alkoholikaupluste andmeid ning ekspertar- vamus. Turistide alkoholitarbimises sisalduvad nii kauplustest kui laevadelt kaasaostetud alkohool- sed joogid, aga ka kohapeal tarbitud alkohol.

Kauplustest ja laevadelt turistide poolt ostetud alkoholikogused on ära näidatud tabelis 2.4. Absoluutal- koholiiks ümberarvestatuna ostsid välituristid 2015. aastal Eestist kaasa 6,10 miljonit liitrit alkohool- seid jooke, millest kaupluste müük moodustas 3,83 miljonit liitrit ja müük laevadelt 2,27 miljonit liit- rit. Absoluutalkoholina vähenes alkoholimüük välituristidele 2015. aastal -1,8%. Võrreldes eelnenud aastaga vähenesid turistide kaasaostud pea-aegu kõikide joogigruppide lõikes, välja arvatud veinid, mille müük kasvas 3,6%. Joogigruppidest langes kõige enam lahjade alkohoolsete jookide ja õlle müük turistidele (vastavalt -3,4% ja -3,3%). Kangeid alkohoolseid jooke osteti turistide poolt kaasa 1,3% vähem kui aasta eest, sealhulgas vähenes viina müük -1,9%.

³ Suomalaiset kuluttajina Virosa. Poimintoja tuloksista. Kaupan liitto 2016

⁴ Alkoholijuominen matkustajatuonti 2015, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 1/2016

Tabel 2.3. Eestit külastanud välisriikide kodanike arv (tuhat inimest)

	2012	2013	2014	2015	Muutus 2015/2014, +,- %
Piiri ületanud väliskülastajaid kokku	5306	6113	6192	5855	-5,4
Soomest	2162	2481	2433	2418	-0,6
Venemaalt	781	1108	1136	836	-26,4
Lätist	456	511	522	574	10,0
Rootsist	251	269	237	220	-7,2
Leedust	130	150	148	154	4,1
Muu riik	1524	1594	1716	1653	-3,7
Majutatud väliskülastajate arv kokku	1874	1940	1983	1929	-2,7
sh Soomest	829	895	916	907	-1,0
Venemaalt	266	305	275	186	-32,4
Lätist	101	105	113	128	13,3
Saksamaalt	111	102	113	116	2,7
Rootsist	78	74	72	71	-1,4
Leedust	47	52	53	55	3,8
Suurbritanniast	54	43	46	48	4,3
USA-st	30	27	32	44	37,5
Norrast	49	37	36	37	2,8
Itaaliast	31	27	27	30	11,1
Hispaania	25	23	26	28	7,7
Prantsusmaalt	24	23	24	25	4,2
Poolast	26	26	26	23	-11,5

Allikas: SA, Eesti Pank, OÜ Positium LBS

Tabel 2.4. Turistide poolt kauplustest ja laevadelt kaasaostetud alkoholsete jookide kogused (miljon liitrit)

	2012	2013	2014	2015	'15/'14 +/- %
Õlu	20,6	24,3	26,9	26,0	-3,3
Kange alkohol	7,2	8,1	8,0	7,9	-1,3
sellest viin	4,8	5,4	5,3	5,2	-1,9
konjak, viski jt	0,70	0,78	0,82	0,82	0,0
liköörid	1,5	1,5	1,5	1,4	-6,7
Vein	4,5	5,2	5,5	5,7	3,6
Lahjad alkohoolsed joogid	17,8	20,6	20,6	19,9	-3,4
Kokku 100%-lises alkoholis	5,30	6,28	6,21	6,10	-1,8

Absoluutalkoholi arvestuses turistide alkoholiostud laevadelt pisut kasvasid (+0,8%). Jookidest suurenes laevadelt kõige enam veini müük turistidele (+5,0%), kuid kasvas ka kange alkoholi müük (+2,6%), sealhulgas suurenes viina müük välituristidele +5%. Teiste jookidega võrreldes vähenes laevadel enim õlle müük (-3,3%). Samas moodustasid turistide poolt laevadest ostetud õllekogused suhteliselt suure osa kogu turistidele müüdud õllest (45%). Turistide alkoholiostud kaldal olevatest kauplustest vähenesid absoluutalkoholisse arvestatuna -3,3%. Ka maalt ostetud alkoholist näitasid kasvu veini müügikogused (+2,9%), muude joogigruppide osas turistide müüginahud aga kahanesid (kõige enam lahjad alkohoolsed joogid -4,6%). Maapealsetest kauplustest ostsid välituristid sellegipoolest laevadega võrreldes enam lahjasid alkohoolseid jooke (67% kõigist lahja alkoholi ostudest) ja kangeid alkohoolseid jooke (65% kogu kangest alkoholist).

Et saada kätte Eesti elanike alkoholitarbimine, tuleb siseriiklikust alkoholimüügist maha arvestada turistide poolt tarbitud osa. Välituristide alkoholi kaasaostud vähendasid 2015. aastal alkoholi siseturu mahtu absoluutalkoholi arvestuses 6,10 miljoni liitri võrra (vt. tabel 2.5).

Tabel 2.5. Turistide kaasaostetud alkoholikogused aastas 100%-lises alkoholis 2010-2015 (kauplustest ja laevadelt kokku)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kokku mln liitrit	4,03	4,80	5,30	6,28	6,21	6,10

Spetsiaalseid uuringuid välituristide alkoholitarbimise kohta Eestis olles ei ole EKI teinud. Statistikaameti uuringu kohaselt käib enamik välituristidest Eestis viibimise aja jooksul kohvikutes, restoranides ja pubides (85% ööbimisega külastajatest), kus suure tõenäosusega tarvitatakse ka alkoholi.⁵ Turistide kohapealse alkoholitarbimise leidmiseks on kasutatud 2007. aastal välituristide hulgas teh-

⁵ Väliskülastajate uuring 2014. Statistikaamet 2015.

tud küsitlust⁶, mille tulemusi on iga-aastaselt korrigeeritud turistide arvu ja selle struktuuri muutustega. Tulemused on toodud tabelis 2.6

Tabel 2.6. Välisturistide poolt Eesti toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholsete jookide kogused aastas 100%-lises alkoholis 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kokku mln liitrit	0,89	0,97	1,09	1,20	1,30	1,24

Kokku lahutati Eestis müüdud alkoholikogustest 2015. aastal maha absoluutalkoholina 7,34 liitrit, mis tarbiti välisturistide poolt kohapeal või viidi kaasa. Välisturistide kaasaostud ja tarbimine Eestis moodustasid kokku ligikaudu 41% Eestis müüdavast legaalsest alkoholist (100% alkoholi arvestuses).

Tabel 2.7. Turistide poolt kauplustest ja laevadelt kaasa ostetud ja toitlustusettevõtetes tarbitud alkoholikogused aastas kokku 100%-lises alkoholis 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kokku mln liitrit	4,92	5,77	6,39	7,48	7,51	7,34

⁶ Eesti toidu kuvand turistide seas (välisturistide küsitlus), Tallinn 2007. Eesti Konjunktuuriinstituut. Intervjueeriti kokku 1001 väliskülalastajat Tallinnas ja suuremates turismipiirkondades.

KOKKUVÕTE

Alkoholitarbimine Eestis liigub juba neljas aasta langustrendil. 2015. aastal tarbisid Eesti elanikud alkohoolseid jooke keskmiselt 8,7 liitrit elaniku kohta, ehk **10,3 liitrit ühe täiskasvanud elaniku kohta absoluutalkoholiks arvestatuna** (turistide kaasaostud ja turistide Eestis tarbimine on maha arvatud). Tarbimiskogused olid 7% väiksemad kui 2014. aastal. 2015. aastal vähenes kõikide jookide tarbimine. Kangete alkohoolsete jookide tarbimine oli 10,3% ja viina tarbimine 7,0% väiksem kui aasta varem. Õlle tarbimine vähenes aastaga üle 2,2% ja viinamarjaveine tarbiti 1,5% vähem.

Statistikaameti andmetel, mida kinnitavad ka tootjate andmed, vähenes 2015. aastal (2014. aastaga võrreldes) kangete alkohoolsete jookide toodangu maht märkimisväärselt. Kuna alkoholi aktsiisi tõstmine nihkus 2016. aastal veebruari kuusse, olid ka jookide ettetoodetud kogused väiksemad kui aasta tagasi. Ka alkoholiaktsiisi laekumine näitas kangete alkohoolsete jookide müüginahku vähenemist. Aeglasemas tempos vähenes õlle ja lahjade alkohoolsete jookide tootmine. Puuvilja- marjaveinid olid ainsateks jookideks, mille tootmine suurenes.

Alkohoolsete jookide väliskaubanduse bilanss püsis negatiivne. Alkohoolseid jooke eksporditi 149,3 mln euro eest ning imporditi 227,6 mln euro eest. Vähenesid peaaegu kõikide alkohoolsete jookide ekspordikogused, seda nii Eesti tootjate poolt väljamüüdud mahtude, kui ka läbi Eesti toimunud alkohoolsete jookide transiitvedude arvelt.

Alkohoolsete jookide tarbijahinnaindeks tõusis 2015. aastal 6,1% eelmise aastaga võrreldes. Kangete alkohoolsete jookide hindadest tõusis kõige kiiremini keskmine viinade ja džinni hind (+10%), rahaliselt lisandus 0,5 l viinapudeli hinnale 76 senti. Õlu kallines Eestis 8,8 %, kuid rahaliselt jäi tõus väikseks - 9 senti 0,5 liitri pudeli kohta. Kiiremini kasvas lahja õlle hind. Siider kallines +4,7% ja marjaveinide hinnad tõusid Eestis tervikuna +3,0%. Alkoholiaktsiisi laekus 2015. aastal riigieelarvesse 222 mln eurot, seda oli 2 mln eurot ehk 0,9% rohkem kui aasta tagasi kuid 2015. aastaks planeeritud eelarvesse laekus alkoholi aktsiisi 92,5% ulatuses. Alalaekumise põhjuseks oli nii tarbimise langus kui 2014.a. lõpul vana aktsiiga soetatud kange alkoholi suured varud.

Illegaalset alkoholi ostis 2015. aastal 4% kõigist alkoholitarbijatest. Võrreldes eelnenud aastaga salaalkoholiostjate osakaal oluliselt ei muutunud. Kõige rohkem mõjutab salaalkoholi ostmist selle madalam hinnatase võrreldes legaalse alkoholiga. Küsitlusest selgus, et odavamalt hinda pidas väga oluliseks 80% ja mõnevõrra oluliseks 6% salaalkoholi ostjatest. Aastaga on salaviina ning odavama legaalse viina hinnavahe aga märgatavalt kahanenud – 2015. aastal oli madalama hinnaklassi legaalne viin vaid 23% kallim kui salaviin (2014. aastal 43%). Illegaalsest alkoholist ostetakse kõige rohkem viina. Kõigist salaalkoholi tarbijatest oli salaviina ostnud 2015. aastal 81%, salapiiritust 13% ja puskarit 6%. Kogu tarbitud viinast (legaalsest ja illegaalsest kokku) moodustas salaalkohol 17-22%.

Kui Eestit külastanud välismaalaste arv oli seni kasvanud igal aastal, siis 2015. aastal turistide arv esmakordselt langes. Peamiselt tulenes langus Venemaa turistide olulisest vähenemisest, aga ka Soomlaste turistide külastuste langusest. Eesti Panga andmetel külastas Eestit 2015. aastal kokku 5,86 miljonit väliskülastajat, ehk 5,4% vähem kui 2014. aastal. Absoluutalkoholiks ümberarvestatuna ostsid välituristid 2015. aastal Eestist kaasa 6,10 miljonit liitrit alkohoolseid jooke, millest kaupluste müük

moodustas 3,83 miljonit liitrit ja müük laevadelt 2,27 miljonit liitrit. Absoluutalkoholina vähenes alkoholimüük välituristidele 2015. aastal -1,8%. Eestis kohapeal tarbisid välituristid absoluutalkoholina 1,24 miljonit liitrit alkohoolseid jooke (2014. aastal 1,3 miljonit liitrit). Välituristide kaasaostud ja tarbimine Eestis moodustasid kokku ligikaudu 41% Eestis müüdavast legaalsest alkoholist (100% alkoholi arvestuses).